

**NIKOLAAS VAN DEN STEEN,
PROOST VAN O.-L.-VROUW TE BRUGGE
EN RAADSHEER VAN DE
GRAVEN VAN VLAANDEREN
(CA. 1270 - 9 JANUARI 1339)**

M. VANDERMAESEN

Tijdens de recente opgravingscampagne in de O.-L.-Vrouwkerk te Brugge onderzocht men niet alleen de grafkelder van hertogin Maria van Bourgondië, doch werden tevens een reeks rustplaatsen van kerkelijke prominenten uit de late middeleeuwen blootgelegd. Onze aandacht gaat hier naar Nikolaas van den Steen, proost van het O.-L.-Vrouwkapittel van 1312 tot 1339¹, en raadsheer van drie opeenvolgende graven van Vlaanderen, nl. Gwijde van Dampierre, Robrecht van Bethune en Lodewijk II van Nevers. Het leek nuttig de kunsthistorische en archeologische vaststellingen rond deze vondst aan te vullen met het beschikbare prosopografische materiaal rond de figuur van Nikolaas van den Steen².

1. Onze hartelijkste dank gaat naar Dhr. H. De Witte, dienst stadsarcheologie te Brugge, die de identificatie van het graf van proost Nikolaas bevestigde.

2. De gegevens voor deze bijdrage werden geput uit M. VANDERMAESEN, *De besluitvorming in het graafschap Vlaanderen tijdens de XIVde eeuw. Bijdrage tot een politieke sociologie van de Raad en van de raadsheren achter de figuur van Lodewijk II van Nevers (1322-1346)*, onuitg. doctoraatsverhandeling, Gent, 1977, bijlage III, pp. 97-100. Zij vullen in grote mate de korte notitie aan door J. GILISSEN, *Les légistes en Flandre aux XIIIe et XIVe siècles*, in *Handelingen van de commissie voor de uitgave van de oude wetten en verordeningen van België*, XV (1939), pp. 150-151.

De mogelijkheden om het vage beeld van Nikolaas' afkomst, verwantschap, jeugd en opleiding scherper te stellen zijn uiterst beperkt. Zo weet men dat hij in 1310 wellicht het poorterschap van Brugge bezat, toen hij voor een bedrag van 4 lb. 12 s. 1 d. par. tussenkwam in de onkosten van een tocht van de Brugse militie naar Watripont³. Verwantschap met leden van de in Brugge voorkomende familie(s) van den Steen kon nog niet achterhaald worden.

Hoewel de loden identificatieplaat, weergevonden in zijn graf-tombe, hem als raadsheer van graaf Gwijde van Dampierre (29.12.1278 - 7.3.1305) betitelt, dateert het oudste nauwkeurige spoor van zijn openbaar optreden van 20 maart 1305, toen hij als geneesheer van Robrecht van Bethune een kwijtschrift voor 50 lb. par. afleverde⁴. Het bleek echter onmogelijk om uit te maken sinds wanneer hij in grafelijke dienst was getreden.

Meteen kennen we zijn beroep nl. *phiscien*⁵, titel die een meer gevorderde opleiding in de geneeskunde impliceert dan een *medicus* aan zijn klanten te bieden had⁶. Er bestond inderdaad een onderscheid tussen beide titels: de *medicus* bezat veeleer een empirische kennis van de geneeskunde en was meestal een leek, terwijl de *phiscus* academisch geschoold was, als *magister* werd aangesproken en tot de geestelijkheid behoorde. Hij zal tot aan zijn dood in 1339 zijn dokterstitel graag laten vermelden, wellicht met enige trots. Men mag hem beschouwen als lijfarts van de toenmalige graven van Vlaanderen⁷. Deze functie liet hem toe

3. S.A.B., S.R.B. 1310-1311, f° 3 r°.

4. R.A.G., Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Fonds Gaillard, nr. 409.

5. R.A.G., Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Fonds Gaillard, nr. 409; IBID, Fonds de Saint-Genois, nr. 981; C. DESHAISNES, *Documents et extraits divers concernant l'histoire de l'art dans la Flandre, l'Artois et le Hainaut avant le XVe siècle*, Lille, 1886, I, p. 187.

6. F. VERCAUTEREN, *Les médecins dans les principautés de la Belgique et du Nord de la France, du VIIIe au XIIIe siècle*, in *Le moyen âge*, LVII (1951), pp. 88-92. Deze auteur wijst wel op gevallen waarbij beide titels zonder onderscheid voor éénzelfde persoon werden gebruikt (begin 14de eeuw).

7. Graaf Lodewijk II van Nevers had verschillende geneesheren in zijn dienst, doch elk zag zijn tussenkomsten meestal beperkt tot dat deel van het grafelijk patrimonium waaruit hij afkomstig was. Zo was N.v.d.S. van dienst toen de graaf

zich op te werken tot hun vertrouweling en derhalve tot één der aanzienlijkste raadsheren aan het hof⁸. Dit raadsheerschap vanaf Gwijde van Dampierre en zijn geneesheerpraktijk ten laatste vanaf 1305 laten toe zijn geboorte ca. 1270 te situeren. Op Nikolaas' politiek engagement komen we verder in deze bijdrage nog terug.

Naast deze professionele kwalificatie kennen wij hem ook in zijn geestelijke staat. Zijn eerste stappen in de clericatuur zijn echter ook weer moeilijk te dateren : als geestelijke verschijnt hij bijna dadelijk in de funktie van proost van O.-L.-Vrouw te Brugge (1312)⁹. Vooralsnog blijven we in het ongewisse omtrent de datum van zijn intrede in het kapittel als eenvoudig kanunnik. Het verkrijgen van aanzienlijke geestelijke titels moet bovendien in het licht van politieke benoemingen bekeken worden. Dit kan voor N.v.d.S. het geval zijn geweest¹⁰.

Het was wellicht dank zij de tussenkomst van graaf Robrecht van Bethune bij paus Clemens V te Avignon dat Nikolaas van den Steen in 1312 zijn aanstelling tot proost van het O.L.V. kapittel te Brugge bekwam. Deze steun ging zover dat graaf Robrecht, nog vóór de definitieve aanstelling, in een brief aan kardinaal Columpna vroeg te bemiddelen bij de paus om de kandidaat-proost te ontslaan van de residentieplicht verbonden aan deze funktie¹¹. Dank zij dit voorrecht behield van den Steen alle bewegingsvrijheid in grafelijke dienst en genoot hij toch van de voordelen van zijn titel. Toen zijn aanstelling dan een feit ge-

in Vlaanderen vertoefde, Gauthier de Rouvroy was actief in het graafschap Re-thel, en Jehan Monnoie (wellicht) in Nevers. In de hotelhiërarchie (livreirecht) blijkt v.d.S. heel wat hoger te staan dan zijn collega's.

8. Volgens de lijst der livreirechthebbenden van 6 januari 1331 stond hij op hetzelfde niveau als kanselier Willem van Auxonne, of de kanseliers van Frankrijk en Brabant (A.D.N., B 1595², f° 90 v°).

9. S.A.B., S.R.B., 1312-1313, f° 58 r°.

10. Men vergelijke tijdens de regering van graaf Lodewijk II van Nevers met de raadsheren Bernard d'Alby als deken van Sint-Donaas vanaf 1328, opgevolgd door Philippe d'Arbois in 1335, of nog Willem van Auxonne als bisschop van Kamerijk vanaf 1336. Zie hun biografische notities door M. VANDERMAESEN in het *Nationaal Biografisch Woordenboek*, dl. 8, Brussel 1979.

11. R.A.G., Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Chronologisch supplement Wyffels, nr. 598, op datum (1305-1322).

worden was hield de stad Brugge eraan de nieuwe proost met enkele prozenten te eren¹². Nikolaas bleef in deze functie verder verantwoordelijk voor het kapittel tot bij zijn overlijden in 1339. Zijn beheer van de kapittelgoederen werd wel op kritiek ontvaard : in 1331 liet hij zich door de paus op de vingers tikken omwille van ongerechtvaardigde vervreemding van een deel van deze bezittingen¹³.

Bij dit facet van Nikolaas' biografie hoort nog het lijstje met beneficia, eigen aan bijna elke geestelijke, van welk aanzien dan ook. Van proost Van den Steen mag echter niet gezegd worden dat hij toegaf aan de toen zeer verspreide jacht op prebenden. Naast de proosdij van O.-L.-Vrouw te Brugge bezat hij op 16 mei 1321 een kanunnikaat met prebende in Sint-Salvator te Harelbeke en een in Sint-Servaas te Utrecht, waaraan dan een expectatief kanunnikaat te Doornik werd toegevoegd¹⁴. Op 5 mei 1329 zag zijn beneficiale toestand er als volgt uit : kanunnikaten met prebende in O.-L.-Vrouw te Brugge, Sint-Salvator te Harelbeke en nog te Dendermonde, niet langer in Sint-Servaas te Utrecht, doch opnieuw met de toewijzing van een expectatief te Doornik¹⁵. Spijts enkele leemten in het bronnenmateriaal blijkt toch dat dit facet van zijn curriculum zeker geen uitschieter tussen zijn tijdgenoten mag genoemd worden.

Naast zijn medische en geestelijke roeping trad N.v.d.S. op als stadspensionaris van Gent en Ieper, m.a.w. als juridisch en politiek raadsman van beide steden. Gent deed beroep op zijn diensten van 1314 tot 1338¹⁶. Deze samenwerking eindigde met de installatie van het regime van Van Artevelde in 1338. Ieper

12. S.A.B., S.R.B. 1312-1313, f° 58 r°.

13. R.A.B., Fonds O.-L.-Vrouwkapittel, oorkonden, nr. 420.

14. A. FAYEN, *Lettres de Jean XXII (1316-1334)*, in *Analecta vaticano-Belgica* dl. II, bd. 1, Rome, Bruxelles, Paris, 1908, nr. 948, p. 370.

15. ID., *o.c.*, dl. III, Rome, Bruxelles, Paris, 1909, nr. 2426, p. 289.

16. J. VUYLSTEKE, *Gentsche stads- en baljuwsrekeningen, 1280-1336*, 2 dln., Gent, 1908, pp. 81, 123, 160, 251, 330...

maakte van zijn hulp gebruik van 1315 tot 1321¹⁷. Vermelden we hierbij nog een mandaat van buitengewoon pensionaris van Brugge voor de duur van een half jaar in 1316¹⁸. Deze functie van stadspensionaris en de titel van *magister* waarmee VDS meestal aangesproken werd betekenden echter geenszins dat hij legist was, d.w.z. licentiaat of doctor in kerkelijk en/of Romeins recht behaald na studies te Parijs of Orléans¹⁹. In tegenstelling tot de raadsheren-legisten wordt zijn naam trouwens nooit gevolgd door een academische titel in de rechten.

De figuur van N.v.d.S. komt slechts ten volle tot haar recht in het kader van zijn optreden als raadshere van drie opeenvolgende graven van Vlaanderen. Deze continuïteit alleen reeds getuigt van politieke realiteitszin en doorgedreven soepelheid. Welke kloof lag bvb. niet tussen het beleid van Robrecht van Bethune en Lodewijk II van Nevers t.o.v. de politiek jegens Frankrijk. Toch behield laatstgenoemde hem in zijn dienst.

Nikolaas' raadshereerschap nam zoals hoger vermeld reeds een aanvang onder Gwijde van Dampierre zonder dat hiervoor een nauwkeurige datum kan vooropgesteld worden. Als geneesheer van graaf Robrecht van Bethune bekleedde hij zeker een vertrouwenspositie, doch slechts vanaf 9 november 1309 wordt hij in een tekst formeel diens raadshere genoemd²⁰. *De facto* mag men hem toch wel eerder deze functie toekennen.

Zijn invloed in de centrale bestuursinstellingen en bij de graaf bereikte reeds een hoogtepunt vanaf 1311 toen hij zegelbewaar-

17. G. DES MAREZ en E. DE SAGER, *Comptes de la ville d'Ypres de 1267 à 1329*, dl. I, Brussel, 1909, p. 570 ; dl. II, Brussel, 1918, pp. 43, 87, 117, 185. De rekening van het dienstjaar 1321-1322 ging grotendeels verloren doch noch in 1322-1323 noch in 1323-1324 komt VDS voor onder de Ieperse stadspensionarissen.

18. S.A.B., S.R.B. 1316, f° 19 v°.

19. Inzake de legisten in grafelijke en stedelijke dienst, zie GILISSEN, *o.c.*, passim. De treffende gelijkens tussen de activiteiten van v.d.S. en zijn collega's raadsheren-legisten hebben GILISSEN ertoe aangezet deze figuur toch in zijn lijst op te nemen.

20. R.A.G., Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 981.

der werd²¹, taak die in de praktijk gelijkstond met de functie van kanselier. Men verwarre hem echter niet met de kanselier van Vlaanderen, titel verbonden aan het proostschap van Sint-Donaas die sinds de tweede helft van de XIIIde eeuw geen politieke of administratieve inhoud meer bezat²². Wij durven het tot de ambitie van N.v.d.S. rekenen — of was het een opmerkelijk toeval? — dat hij als zegelbewaarder het andere proostschap van Brugge, dat van O.-L.-Vrouw, nastreefde. Wanneer hij deze taak neerlegde, en waarom, is niet duidelijk te achterhalen. In de Gentse stadsrekeningen, na een leemte van 1317 tot 1321, spreekt men hem niet langer aan als zegelbewaarder.

Nikolaas' aanzien in deze periode kan eveneens afgeleid worden uit het feit dat hij vaak één of meerdere dienaars rondom zich had²³, tot een kamerheer toe²⁴.

Bronnen om zijn invloed of activiteiten tussen 1300 en 1322 nauwkeurig af te meten zijn niet zo talrijk voorhanden. In een meer globale optiek mag men stellen dat hij het beleid van Robrecht van Bethune mee hielp bepalen zoals bvb. het verzet tegen de agressieve Franse politiek. Enkele concrete voorbeelden van zijn optreden als raadsheer: bemiddeling bij het tot stand komen van een overeenkomst tussen graaf Robrecht en diens neef Jan van Vlaanderen, heer van Crèvecoeur (februari 1318)²⁵, of nog bij een verzoening tussen de graaf en de stad Brugge

21. Zonder aanstellingsdocumenten valt het uiterst moeilijk de terminus a quo van een ambt te bepalen. In 1310 betitelt de Brugse stadsrekening hem nog als *phiscien* (S.A.B., S.R.B., 1312-1313, f° 58 r°), doch tussen februari en juli 1311 zegelt hij reeds in grafelijke opdracht (A.R.A., Rolrekening nr. 272, Redeninge 1310-1311). In de Gentse stadsrekeningen van 1314-1315 en 1316-1317 verschijnt hij als *ons heren sgraven segelerre* (VUYLSTEKE, o.c., I, pp. 81, 123).

22. Th. DE HEMPTINNE en M. VANDERMAESEN, *De ambtenaren van de centrale administratie van het graafschap Vlaanderen in de Middeleeuwen. Een evolutieschets van de XIIde tot de XIVE eeuw*, in *Tijdschrift voor geschiedenis*, 93 (1980), pp. 177-209.

23. DES MAREZ en DE SAGHER, o.c., I, p. 433, *vallet*; ID., o.c., p. 482, *zijn maisnie*.

24. S.A.B., S.R.B. 1318-1319, f° 60 r°; Walram, *camberlanc*.

25. R.A.G., Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 1351.

(Male, 14 november 1320)²⁶.

Vanaf ca. 1320 raakte de regering van het graafschap bemoeilijkt door interne twisten en factievorming tussen de raadsheren en hovelingen rond de bejaarde graaf Robrecht. Graaf Jan I van Namen en Robrecht van Vlaanderen, jongste zoon van de graaf, betwistten elkaar de politieke leiding. Tot 17 september 1322, bij het overlijden van de graaf, beheerste de jonge Robrecht met zijn aanhangers het politieke toneel²⁷. Het feit dat Nikolaas van den Steen als getuige voorkomt in het testament van Robrecht van Bethune²⁸, laat veronderstellen dat ook hij de gunst van Robrecht van Vlaanderen genoot.

Na de opvolging door Lodewijk II van Nevers kreeg Nikolaas het wel even moeilijk. Jan I van Namen was nu de voornaamste raadsheer geworden en zuiverde Robrechts aanhangers weg uit de Raad²⁹. Ook de politieke ster van de proost van O.-L.-Vrouw taande tijdelijk, tot Robrecht, nu heer van Cassel, graaf Jan opnieuw verdrong na de overval van Brugge op Sluis waar deze laatste werd gevangen genomen³⁰. En proost Nikolaas verscheen opnieuw aan het hof: op 8 oktober 1323 werd hij door graaf Lodewijk belast met het toezicht op de uitvoering van het onlangs gesloten verdrag tussen Vlaanderen en Henegouwen³¹, begin maart 1325 controleerde hij de rekening van Conte Gualterotti, ontvanger van Vlaanderen, voor het dienstjaar 21 nov. 1323 tot 25 febr. 1325³².

26. R.A.G., Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Geinois, nr. 1378.

27. M. VANDERMAESEN, *De besluitvorming*, pp.269-287.

28. A.D.N., B 448/5473.

29. GILISSEN, *o.c.*, p. 131, meende dat VDS tot 1326 één van de slachtoffers was van een anti-Vlaamse zuivering van de raad ten gunste van uit Frankrijk overgekomen raadsheren. Het onderzoek naar de nominale samenstelling van de Raad in deze periode wijst uit dat deze stelling steunde op een te letterlijke interpretatie van enkele kronieken. Wel was het zo dat de overwegende invloed van enkele Franse gunstelingen in de Raad niet in verhouding stond tot hun kwantitatief aandeel in deze instelling (VANDERMAESEN, *De besluitvorming*, p. 347 e.v.).

30. VANDERMAESEN, *o.c.*, p. 345.

31. A.D.N., B 260/5601.

32. A.D.N., B 1568, f° 119 r° - v°, kwijtschrift van de graaf aan Gualterotti van 10 maart 1325.

De opstand van Vlaanderen (1323-1328) en de openlijke steun van Robrecht aan de opstandelingen brachten proost Nikolaas tot een politieke keuze, volledig in overeenstemming echter met zijn trouw aan het centrale gezag: hij sloot zich aan bij de grafelijke partijgangers o.l.v. graaf Jan van Namen te Gent³³. Zo kreeg hij de — louter theoretische — opdracht om bij de adempauze in de opstand de magistraat van Brugge te hernieuwen (26 jan. 1326)³⁴, of nog op 8 februari 1327 maakte hij deel uit van de Grote Raad die een op 30 nov. 1325 van de graaf afgedwongen amnestieverklaring nogmaals bekrachtigde (8 febr. 1327)³⁵. Hij toonde zich in elk geval een onvoorwaardelijke steun voor de graaf tijdens deze moeilijke jaren en bepaalde o.a. mee Lodewijks negatieve houding tegenover de stad Ieper in haar textielconflict met Poperinge in 1327³⁶.

N.v.d.S. smaakte de overwinning van koning Filips VI van Valois en graaf Lodewijk op de opstandelingen toen hij aanwezig was bij de overhandiging van de geamendeerde stadskeuren, o.a. op 10 juli 1330 voor het Brugse Vrije³⁷, op 17 en 18 okt. 1330 resp. voor Aardenburg en Damme³⁸.

In de loop van 1331 ontwikkelde zich tussen de graaf en het kapittel van O.-L.-Vrouw een geschil dat mogelijks de afwezigheid van proost Nikolaas aan het hof in 1331 verklaart. Op 10 februari 1331 had meester Jan van Brugge, raadsheer, opdracht

33. Over deze gebeurtenissen zie J. BOVESSE, *Le comte de Namur Jean Ier et les événements du comté de Flandre en 1325-1326*, in *H.K.C.G.*, CXXXI (1965), pp. 385-454.

34. S.A.G., Oorkonden van Duyse-De Busscher, nr. 333, door GILISSEN, o.c., p. 141, n. 190, foutief op 21 juni 1326 gedateerd.

35. S.A.B., Oorkonden, nr. 315, uitg. TH. DE LIMBURG-STIRUM, *Codex diplomaticus Flandrie.*, dl. II, Brugge, 1889, nr. CCCLIX, pp. 405-406.

36. Zie o.a. G. ESPINAS en H. PIRENNE, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre*, dl. III, Brussel, 1920, nr. 598, pp. 9-10.

37. L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes du Pays et Comté de Flandre, Coutume du Franc de Bruges*, II, Brussel 1879, nr. XVIII, p. 106.

38. VORSTERMAN VAN OYEN, *Rechtsbronnen der stad Aardenburg*, Zie de keure voor Oostburg van dezelfde datum, uitg. GILLIODTS-VAN SEVEREN, C.P.C.F., *Quartier de Bruges*, III, Brussel 1891, p. 522.

gekregen doorheen heel het graafschap een onderzoek in te stellen naar alle niet-geamortiseerde goederen, onrechtmatig verworven door allerhande geestelijke instellingen³⁹. Dit mag misschien in verband worden gebracht met een andere tekst. Omstreeks het einde van ditzelfde jaar hing nl. een dreiging tot confiscatie van bepaalde goederen van het kapittel door de graaf in de lucht, doch die op 6 dec. dan tijdelijk werd opgeschort omwille van een nakende reis van graaf Lodewijk in Frankrijk⁴⁰. De pauselijke berisping in 1331, waarvan hoger sprake, mag wel aan dit probleem gekoppeld worden. Vooralsnog werd verder geen spoor inzake de afloop van dit geschil gevonden. Feit is echter dat proost Nikolaas amper 2 dagen na de opschorting, op 8 dec., in de Raad aanwezig was toen aan Maldegem een lakenprivilegie werd verleend⁴¹.

Hoewel proost Nikolaas zijn titel van grafelijk raadsheer bleef behouden, worden zijn tussenkomsten in de centrale besluitvorming vanaf 1332 steeds zeldzamer. Op 27 april 1333 zetelt hij met collega-raadsheren in de Audiëntie, de grafelijke rechtbank, waar hij de opdracht krijgt een onderzoek in te stellen naar een geschil tussen de stad Ieper en de heer van Coucy⁴², op 12 januari 1334 gevolgd door een gelijkaardige opdracht betreffende een geschil tussen de plattelandsbewoners van het Vrije en de inwoners van Damme inzake het jurisdictierecht over de watering van Moerkerke tot binnen de muren van Damme⁴³. Deze reeds sporadisch te noemen dienstbaarheid kan nauwelijks nog een actieve politieke tussenkomst genoemd worden. Zijn invloed aan het hof beperkte zich verder, althans volgens het be-

39. A.D.N., B 1595², f° 76 r°.

40. A.D.N., B 1595², f° 53 v°.

41. A.D.N., B 1595², f° 69 v°. Het betreft hier een kortere en onuitgegeven versie van het privilege dat omstreeks maart 1335 op datum van 8 dec. 1331 werd afgeleverd, en uitgegeven door ESPINAS en PIRENNE, o.c., III, nr. 612, pp. 45-48.

42. I. DIEGERICK, *Inventaire analytique et chronologique des chartes et documents appartenant aux archives de la ville d'Ypres*, dl. II, Brugge, 1854, nr. CDLXXVI, p. 84. v.d.S. zetelde reeds op 13 maart 1330 in de Audiëntie (A.D.N., B 1562, f° 74 r°).

43. A.D.N., B 1565, f° 58 v°.

waarde bronnenmateriaal, tot éénekele voorspraak bij de graaf om een inwoonster van Brugge voortijdig uit ballingschap terug te roepen⁴⁴.

Een reden voor deze sterk verminderde activiteit sinds 1332 kon niet achterhaald worden. Verkoelde zijn verhouding tot de graaf na hun geschil van 1331? Gezien de opdrachten die proost Nikolaas nog uitvoerde en zijn aanwezigheid in de Audiëntie lijkt dit niet waarschijnlijk. Misschien lag er een meer banale reden aan zijn terugtrekking uit het politieke leven, nl. ziekte of ouderdom, doch hierop werd geen toespeling gevonden.

Proost Nikolaas van den Steen overleed op 9 januari 1339 te Brugge en werd op 14 januari 1339 in de O.-L.-Vrouwkerk bijgezet⁴⁵.

Het is vrijwel onmogelijk een relevant beeld te vormen van het bezit of de inkomsten van Nikolaas van den Steen, vermits slechts (toevallige) deelgegevens ter beschikking staan. Van zijn onroerend patrimonium kent men een lapje grond van 3 ½ gemen in het ser Woutermansambacht, meer bepaald in de parochie van Sint-Katharina⁴⁶, anderzijds mocht hij als proost van O.-L.-Vrouw te Brugge een huis van het kapittel betrekken⁴⁷. Zijn diverse opdrachten en functies leverden regelmatige vergoedingen op. Als pensionaris van Gent verdiende Nikolaas 50 lb. par. per jaar en te Ieper 100 lb. par. Zijn loon in grafelijke dienst kan moeilijk afgebakend worden aangezien aanstellingsakten met afbakening van bevoegdheden en de hieraan verbonden vergoeding tot in de XIVde eeuw zelden of nooit werden afgeleverd aan raadsheren-ambtenaren⁴⁸. Wellicht ging 45 lb. par. lijfrente, geschonken door graaf Robrecht op de brief van Saaftinge, door voor wedde. Graaf Lodewijk verplaatste deze rente aanvankelijk naar de tol van Axel, om haar op 2 november 1334 te

44. A.R.A., R.K., Register 46, f° 7 v°.

45. R.A.B., Fonds O.-L.-Vrouwkapittel. Oorkonden (Bl. nr. 597).

46. R.A.B., Fonds O.-L.-Vrouwkapittel, Oorkonden (Bl. nr. 825).

47. R.A.B., Fonds O.-L.-Vrouwkapittel, Oorkonden (Bl. nr. 762).

48. DE HEMTINNE en VANDERMAESEN, *o.c.*, passim.

zetten op de brief van Pieter Mazière⁴⁹. Schenkingen van de graaf, meestal zonder opgave van reden, kwamen deze inkomsten aandikken, zoals het bedrag van 257 lb. par. dat proost Nikolaas in 1336 ontving op laatstgenoemde brief⁵⁰. Ook de stad Brugge liet soms wel wat meer los, bvb. 30 lb. 4 s. 6 d. par. aanvullend pensioen in 1316⁵¹. Prominente figuren als Van den Steen konden ongetwijfeld hun invloed aanwenden om allerlei voordelen ten gunste van privaat personen te bepleiten of te bekomen, waarvoor zij dan op een of andere wijze werden vergoed. Misschien behoorde een zekere Jan Mulet tot Nikolaas' clientele toen eerstgenoemde hem in zijn testament bedacht met een vergulde drinkbeker.

A. VANHEWALD, *Deelname inventaris van het stadsarchief van Brugge, Deel I - Oud archief*. - Brugge 1979, 266 nr. - Oudste geschiedkundige afgesloten door het gemeentebestuur van Brugge, VIII).

Tot voor kort was de inventaris van het Brugse stadsarchief de eenzijdige en eenzijdige zaak die het enige gelyke onderzoek van het archief kon worden. Het stadsarchief van Brugge wordt in belangrijke mate beheerd door de hoofdverantwoordelijke van het archief van Brugge, de heer E. Goffard (1873-1881) samen met de heer J. Goffard. Hiermede was slechts een deel van het archief gelykgesteld. Deze veranderingen van het archief van Brugge zijn niet alleen van belang voor de geschiedenis van het archief van Brugge, maar ook voor de geschiedenis van het archief van Brugge. In dit verband wordt nu, als een van de belangrijkste werken van het archief van Brugge, de *Deelname inventaris van het stadsarchief van Brugge*, waarin wordt, als inleiding op de inventaris van het stadsarchief van Brugge.

49. A.D.N., B 1565, f° 97 v°.

50. A.R.A., Rolrekeningen, nr. 274.

51. S.A.B., S.R.B., 1316-1317, f° 19 v°.

